
ПЕДАГОГІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ІВАНА ОГІЄНКА І СУЧАСНА ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА НАЦІОНАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ

УДК 378.147:373.3.011.3-051]:811
DOI: 10.32626/2309-7086.2025-22.190-198

Наталія Гудима

ORCID 0000-0002-6192-3779,

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методик початкової освіти,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка*

МОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: ВІД НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ІВАНА ОГІЄНКА ДО КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті висвітлено ключові аспекти мовної підготовки майбутнього вчителя початкової школи, що розглядають у контексті взаємозв'язку ідей Івана Огієнка та вимог Нової української школи; проаналізовано погляди І. Огієнка на мову як основу національної свідомості, наголошуючи на його внеску у формування культури мовлення педагога; досліджено сучасні методики, спрямовані на розвиток комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів, зокрема інтерактивні, проєктні та цифрові технології (аудіокниги, подкасти); обґрунтовано виклики, які постають перед майбутніми вчителями в умовах сьогодення. Автор наголошує, що мовна підготовка – це не лише засвоєння граматичних правил, а й формування особистості педагога, здатного бути мовленнєвим взірцем та ефективно реалізувати завдання Нової української школи.

Ключові слова: мовна підготовка, Іван Огієнко, комунікативна компетентність, Нова українська школа, національна свідомість, початкова освіта, мовно-літературна освітня галузь, урок.

Постановка проблеми. У сучасних умовах, коли Україна протистоїть агресії та інформаційно-психологічним операціям, що є елементами гібридної війни, питання мови набуває не лише культурного, а й стратегічного значення. Мова є не просто засобом спілкування, а інструментом національного суверенітету та фундаментом ідентичності. Саме в початковій школі закладають основи мовленнєвої культури та формується первинна свідомість учнів. Учителі початкових класів є першим, хто знайомить дитину з усією красою та багатством української мови. Його роль виходить за межі простого навчання: він стає провідником національної свідомості, формує любов до рідного слова, що є критично важливим для виховання майбутнього громадянина. Сучасний педагог має володіти не лише бездоганною мовною культурою (що відповідає ідеям Івана Огієнка про мову як «дух нації»), а й використовувати інноваційні методики Нової української школи. Це означає, що він повинен вчити дітей не просто вчити правила, а відчувати мову, критично мислити, вільно висловлюватись та застосовувати мовні знання в реальних життєвих ситуаціях. Тому професійна та національна свідомість учителя початкових класів є ключовою для формування стійкої національної ідентичності в умовах зовнішніх і внутрішніх викликів.

Педагогічна спадщина Івана Огієнка є об'єктом ґрунтовних досліджень сучасних науковців. Його ідеї щодо становлення педагога аналізували та високо оцінювали такі вчені, як Л. Березівська, Н. Дічек, В. Ляхоцький, А. Марушкевич, М. Тимошик, З. Тіменик, В. Пашенко. Лінгвідактичні погляди І. Огієнка в контексті початкової освіти вивчали Л. Варзацька, М. Вашуленко, П. Кононенко, Л. Паламар, О. Хорошковська та інші. Тема мовної підготовки майбутнього вчителя початкових класів як ключового компонента професійного іміджу педагога є актуальною в педагогічній науці. Її дослідження займаються як українські, так і закордонні науковці, зокрема проблема формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів достатньо широко висвітлена в працях О. Пометун, Л. Хоружої, Н. Гузій, В. Сухомлинського, І. Огієнка, В. Захарова, Н. Кузьміної, Н. Гудими, К. Лесик, С. Петрушина, Н. Мелексєвої, Л. Петровської, Є. Прозорова, О. Сидоренка, В. Семиченко, Л. Ткаченко, Л. Філатової та інших. Ґрунтовні дослідження в цій галузі здійснили й представники зарубіжних наукових шкіл, зокрема Л. Бахман, М. Кенел, В. Купах, А. Палмер, М. Свейнта, Б. Шпітсберг, Дейл Карнегі, Джон Гатті, Деніел Гоулман та інші.

Так, О. Пометун, відома дослідниця в галузі педагогіки та методики викладання, досліджує питання формування комунікативної компетентності вчителів; Л. Хоружа працює над розвитком педагогічної майстерності та впливу особистісних якостей учителя на його імідж; Н. Гузій досліджує професійний імідж педагога та його компоненти, зокрема комунікативну компетентність; В. Сухомлинський аналізував взаємодію вчителя з учнями на основі комунікації; І. Огієнко [10] в процесі формування комунікативної компетентності педагога великого значення надавав слову вчителя, культурі його мовлення; чимало уваги приділяв питанню комунікативної компетентності педагога. Його погляди та дослідження залишаються досі актуальними для сучасної педагогіки.

Актуальність нашого дослідження зумовлена необхідністю переосмислення та використання педагогічного досвіду Івана Огієнка для формування ключових компетентностей майбутнього вчителя початкових класів в умовах Нової української школи.

Мета дослідження – обґрунтувати необхідність переосмислення підходів до мовної підготовки майбутніх учителів початкових класів, поєднавши

глибоке розуміння мови як культурного феномена (за І. Огієнком) із практичними навичками комунікації (за Новою українською школою).

Виклад основного матеріалу. Мовна підготовка майбутнього вчителя початкових класів – це система заходів, спрямованих на формування його мовленнєвої компетентності, яка є ключовою для успішної професійної діяльності. Ця підготовка включає засвоєння мовних знань, формування практичних умін і навичок, а також розвиток культури мовлення.

Якісна мовна підготовка є фундаментом для формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя. Вона дозволяє йому не тільки ефективно навчати дітей грамоти, а й формувати їхню мовну культуру, виховувати відповідальне ставлення до слова та розвивати їхню особистість. Учитель початкових класів, який володіє високою мовленнєвою компетентністю, стає для учнів не лише наставником, а й мовленнєвим взірцем [1].

У працях Івана Огієнка питання мовної підготовки вчителя розглядається як невіддільна частина його професійної та духовної підготовки. Він уважав, що мова є ключовим інструментом педагога, а її володіння на високому рівні – запорукою успішного виховання та навчання.

Основними аспектами в процесі мовної підготовки майбутнього вчителя початкових класів, на думку І. Огієнка, є:

1. *Мовленнєва культура як основа педагогічної майстерності.* Огієнко підкреслював, що мова є не просто інструментом передачі знань, а ключовим засобом навчання та виховання. Він наголошував на необхідності володіння педагогом літературною нормою рідної мови, оскільки якісне мовлення вчителя слугує зразком для наслідування учнями, формуючи їхню власну мовну культуру. Педагог має демонструвати чітке, правильне та виразне мовлення.
2. *Етика спілкування та її роль у педагогічній взаємодії.* У своїх дослідженнях І. Огієнко акцентував на етичній складовій комунікації. Він уважав, що «ввічливе та поважне ставлення до особистості учня є передумовою для встановлення довірливих стосунків, що, своєю чергою, підвищує ефективність освітнього процесу. Індивідуальний підхід, що ґрунтується на уважному слуханні та розумінні потреб учня, також є невіддільною частиною етичного спілкування» [10].
3. *Виховна функція слова.* І. Огієнко розглядав слово педагога як інструмент, що володіє не лише навчальною, а й потужною виховною силою. Він стверджував, що через слово формуються моральні та духовні цінності особистості. Учений закликав до «уникнення зневажливих слів та лайки, натомість просуває ідею позитивної мотивації через слово як ефективний педагогічний метод» [10].
4. *Духовна та етична складові образу педагога.* Для І. Огієнка високі моральні принципи, які педагог демонструє власним прикладом, є визначальними. Він уважав, що етика спілкування повинна базуватися на духовності, відповідальності та чесності. Ця духовна основа є фундаментом для формування авторитету вчителя.
5. *Практичні рекомендації щодо самовдосконалення.* І. Огієнко пропонував педагогам постійно вдосконалювати власну мовну та комунікативну майстерність через читання класичної літератури, дотримання мовних норм та уникання жаргонізмів. Окрім того, він закликав викладати матеріал доступно, адаптуючи його до рівня сприйняття учнів.

Мовна підготовка вчителя початкових класів, за І. Огієнком, є ключовою складовою іміджу педагога. Вона інтегрує досконале володіння мовою, куль-

туру спілкування, етичні принципи та усвідомлення виховної сили слова. Його спадщина залишається актуальною і слугує орієнтиром для підготовки сучасних фахівців у галузі початкової освіти.

Для Івана Огієнка мова була не просто сукупністю слів і граматичних правил. Він підніс її до рівня фундаментальної філософської категорії, що становить основу національного буття [2]:

- *Мова як носій історії та пам'яті.* І. Огієнко розглядав мову як своєрідний генетичний код нації, що зберігає багатовікову історію, традиції та духовний досвід. Кожне слово, кожне висловлювання, на його думку, містить у собі відбиток життя багатьох поколінь. Вивчаючи мову, дитина не просто освоює граматику, а й занурюється у свою історію, відчуває себе частиною великого роду. Це і є головним завданням учителя.

І. Огієнко вважав, що лише глибоке знання рідної мови та її історії може сформувавши в людини почуття національної гордості. Вчитель початкових класів, демонструючи багатство, мелодійність та унікальність української мови, може закласти основи цієї гордості. Він перетворює вивчення мови з рутинного процесу на захопливу подорож, де кожне слово стає відкриттям.

- *Мова як чинник формування світогляду.* Мова впливає на спосіб мислення, сприйняття світу та систему цінностей людини. Вона формує національний світогляд, який відрізняє один народ від іншого. І. Огієнко вважав, що українська мова, з її багатством і мелодійністю, здатна виховати високодуховну особистість, здатну до глибокого патріотизму та моральності.

Рідна мова, на думку І. Огієнка, є ключовим елементом у вихованні справжнього патріота, і ця ідея є наріжним каменем для роботи вчителя початкових класів. Згідно з його поглядами, любов до Батьківщини не може виникнути без глибокого знання та щирої любові до рідної мови. Для І. Огієнка це не було абстрактним поняттям, а практичною основою формування національної свідомості.

- *Учитель як еталон мовної культури.* За переконанням І. Огієнка, саме на вчителя покладають величезну відповідальність. Він має бути не лише фахівцем у своїй галузі, а й взірцем мовної чистоти та культури. Вчитель, який не володіє рідною мовою досконало, не може виховати справжнього патріота. Його мовлення має бути багатим, емоційним та правильним, адже діти, особливо в початкових класах, наслідують свого наставника в усьому. Це вимагає від педагога постійного самовдосконалення.

Отже, І. Огієнко був переконаний, що мова – це «жива субстанція, яка нерозривно пов'язана з душею народу, його історією, культурою та самосвідомістю». Учений стверджував, що «мова – це душа народу, а хто її не знає, той не має душі» Наука про рідномовні обов'язки [10].

Якщо вчитель сам вільно і з любов'ю спілкується українською, це стає для дітей природним і бажаним. Тому мовна підготовка майбутнього педагога має бути спрямована не лише на засвоєння методичних прийомів, а й на формування його особистої мовної свідомості та культури.

Учитель початкових класів, на думку І. Огієнка, є першою людиною, яка систематично знайомить дитину з мовою, її правилами та красою. Це відбувається не тільки на уроках української мови, а й під час вивчення інших предметів. Саме через мову дитина пізнає свою історію, традиції, культуру та починає усвідомлювати себе частиною українського народу. Якщо вчитель не зможе передати цю любов, це ускладнить формування міцної національної ідентичності в майбутньому [3].

На відміну від традиційної моделі, де мову розглядають переважно через призму граматичних правил та орфографії, Нова українська школа переносить акцент на комунікативну компетентність.

«Нова українська школа – це школа, яка готує до життя в сучасному світі. Наскрізним є вміння ефективно спілкуватися рідною мовою, що є основою для формування ключових компетентностей» [7]. Цей підхід визнає мову не просто як набір знаків, а як живий інструмент для ефективного спілкування та взаємодії у суспільстві. Для майбутнього вчителя початкових класів це означає зміну фокусу з навчання «що сказати» на навчання «як сказати і для чого».

Нова українська школа відходить від суто граматичних правил і зосереджується на розвитку вміння ефективно спілкуватися. Це означає, що вчителі готують, щоб він міг навчити дитину висловлювати власні думки, активно слухати співрозмовника, працювати в групі, а також презентувати ідеї. Мета – виховати учня, який уміє вільно і впевнено використовувати мову в будь-якій життєвій ситуації [9].

У Державному стандарті початкової освіти зосереджено увагу на формуванні компетентностей, а не лише на наданні знань. Тому навчання має бути спрямоване на розвиток уміння спілкуватися, висловлювати думки, критично мислити і застосовувати набуті знання в реальних життєвих ситуаціях [5]. Праці І. Огієнка закликали до виховання в дітях не лише знання мови, а й любові та поваги до неї. Це і є ключовим зв'язком із принципом компетентностей.

Українська мова в Новій українській школі вивчається не ізольовано, а в тісному зв'язку з іншими предметами, такими як «Я досліджую світ» або «Мистецтво». Такий підхід дозволяє дітям бачити мову не як абстрактну дисципліну, а як засіб пізнання навколишнього світу. Наприклад, вивчаючи природу, вони одночасно збагачують словниковий запас і вчать описувати явища. Це допомагає застосовувати мовні знання в реальних життєвих ситуаціях і робить процес навчання більш осмисленим.

У процесі навчання мови вчитель виступає як партнер учня. Це змінює традиційну модель, де вчитель був єдиним джерелом знань. Замість того, щоб просто вказувати на помилки, педагог заохочує учня до діалогу, вчить його не боятися помилятися, а аналізувати ці помилки, щоб розуміти, як їх уникнути. Цей підхід сприяє формуванню в дитини почуття відповідальності за власне навчання та розвиток критичного мислення [8].

Ці принципи Нової української школи не суперечать ідеям І. Огієнка, а доповнюють їх. Якщо Огієнко закладав фундамент (важливість мови як «духу нації»), то Нова українська школа надає практичні інструменти, як цей фундамент ефективно використовувати для побудови сучасної, компетентної та національно свідомої особистості.

Мовна підготовка майбутніх учителів початкових класів у ЗВО базується на сучасних методиках, які поєднують теоретичні знання з інтенсивною практикою. Ці методики, технології спрямовані на формування не лише грамотності, а й уміння ефективно комунікувати в різних професійних ситуаціях [8]. Виокремимо:

1. Інтерактивні та комунікативні технології. Наприклад, дебати та дискусії (здобувачі вищої освіти обговорюють актуальні теми, вчать аргументувати свою позицію, слухати опонента та коректно висловлювати незгоду); рольові ігри (моделюють реальні ситуації, наприклад, «зустріч із батьками», «проведення уроку», де студенти відпрацьовують навички мовленнєвої взаємодії та вирішення конфліктів); кейс-метод (аналіз конкретних педагогічних ситуацій, що вимагають обговорення та пошуку оптимального мовленнєвого рішення).

2. Проектні технології, зокрема створення навчальних матеріалів (розроблення презентацій, відеоуроків, дидактичних ігор для початкової школи, що допомагає відпрацювати доступність і виразність мовлення); дослідницькі проекти (проведення мінідосліджень на тему мовленнєвого розвитку дітей, що вимагає вміння формулювати гіпотези, аналізувати дані та представляти результати); використання цифрових технологій (цифрові інструменти значно розширюють можливості мовної підготовки педагога); електронні курси (наприклад, Moodle, де студенти можуть виконувати завдання, проходити тести та отримувати миттєвий зворотний зв'язок); аудіо- та відеозаписи (запис власного мовлення для самоаналізу – студенти можуть прослухати свій виступ, виявити помилки у вимові, інтонації та темпі мовлення); онлайніві ресурси (використання електронних словників, баз даних, ресурсів для перевірки граматики та стилістики).

Інтеграція цифрових інструментів, як-от аудіокнижки та подкасти, у мовну підготовку вчителя початкових класів є ключовим елементом сучасної освітньої методології. Це дає змогу не тільки вдосконалити мовленнєві навички, а й адаптувати підготовку до реалій Нової української школи.

Аудіокнижки та подкасти пропонують майбутнім учителям багатий автентичний матеріал для тренування сприйняття мови на слух. Студенти можуть слухати лекції, інтерв'ю та освітні програми, щоб звикнути до різної швидкості мовлення, інтонації та акценту. Це допомагає їм краще розуміти мову в її природному звучанні, що критично важливо для ефективної комунікації в класі.

Прослуховування аудіокниг, озвучених професійними дикторами, та подкастів із якісним звуком дозволяє майбутнім учителям вчитися правильної вимови та інтонації. Вони можуть імітувати манеру мовлення, звертаючи увагу на емоційне забарвлення та логічні наголоси. Це важливо для розвитку виразного мовлення, що є необхідним для утримання уваги учнів.

Подкасти на освітні, культурні та наукові теми розширюють лексикон. Слухаючи подкасти, студенти знайомляться з термінологією, новими фразеологізмами та виразами. Це допомагає їм використовувати мову не лише правильно, а й багатогранно. А отже, вони зможуть навести цікаві приклади з різних освітніх галузей під час уроків.

Сучасні подкасти є джерелом актуальної інформації та показують, як мову використовують у сучасному світі. Це допомагає майбутньому вчителю залишатися в курсі останніх подій і трендів, що сприяє налагодженню контакту з молодшим поколінням.

Отримані навички студенти можуть застосувати у своїх педагогічних практиках, зокрема створення власних подкастів і використання подкастів на уроках. Отже, інтеграція цифрових інструментів робить процес навчання гнучким, сучасним та більш ефективним. Це дозволяє майбутнім учителям оволодіти мовленнєвою компетентністю, яка відповідає вимогам Нової української школи та потребам сучасного суспільства.

3. Технології, орієнтовані на індивідуальний розвиток (система тьюторства, рефлексивні практики тощо).

Такі технології, на нашу думку, дозволяють підготувати майбутнього вчителя не лише як носія знань, а як активного учасника освітнього процесу, здатного ефективно комунікувати та бути мовленнєвим взірцем для своїх учнів.

У сучасному освітньому просторі майбутні вчителі початкових класів зіштовхуються з серйозними викликами, пов'язаними з мовним середовищем учнів, зокрема з двомовністю та суржиком. Це створює низку педагогічних,

психологічних і методичних проблем, які вимагають від педагога не просто знання мови, а й особливої компетентності [8].

До педагогічних і методичних викликів віднесемо:

1. Формування мовної норми. Першочергове завдання вчителя – навчити дітей чистої української мови. Однак, якщо в повсякденному житті дитина чує та використовує суржик або постійно переключається між двома мовами, вона може плутати слова, граматичні форми та правила. Це ускладнює процес навчання, адже педагогу доводиться не лише вчити, а й виправляти вже сформовані мовленнєві звички.
2. Засвоєння термінології. На уроках діти вивчають нові поняття та терміни. У випадку суржику або двомовності вони можуть замінювати українські слова російськими, що ускладнює засвоєння матеріалу. Вчителю потрібно знаходити ефективні методи, щоб запобігти такому заміщенню, наприклад, постійно наголошувати на правильному вживанні слів і їхніх значень.
3. Збереження мотивації. Виправлення мовних помилок може негативно вплинути на мотивацію дитини. Вчителю важливо виправляти учнів тактовно та коректно, щоб не викликати відчуття меншовартості чи сорому за свою мову. Потрібно навчитись створювати позитивну атмосферу, де мовні помилки сприймаються як частина освітнього процесу, а не як недолік.

Щоб успішно працювати в таких умовах, майбутній учитель має володіти високою мовленнєвою компетентністю та емоційним інтелектом. Ці виклики вимагають від педагога постійного самовдосконалення та готовності до роботи в складних і динамічних умовах.

Висновки. Отже, мовна підготовка майбутнього вчителя початкової школи є синтезом традицій та інновацій. Вона поєднує фундаментальні принципи, сформульовані Іваном Огієнком, із вимогами сучасної педагогічної науки.

Успішна мовна підготовка педагога забезпечує не лише високий рівень професійної майстерності вчителя, а й сприяє формуванню національно свідомої, освіченої та відповідальної особистості учня, що є головною метою Нової української школи. Результат нашого дослідження може стати основою для модернізації освітніх програм у ЗВО; створення нових навчальних посібників і методичних рекомендацій; підвищення якості підготовки майбутніх учителів. Це сприятиме формуванню нового покоління педагогів, здатних ефективно працювати в умовах сучасного закладу загальної середньої освіти та бути справжнім мовленнєвим взірцем для своїх учнів.

Список використаних джерел і літератури:

1. Бірюк Л. Я. Формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у процесі професійної підготовки: психолого-дидактичний аспект: навчальний посібник. Чернігів: НДУ імені Т.Г. Шевченка, 2019.
2. Варзацька Л. О. Лінгводидактичні ідеї Івана Огієнка в контексті мовної початкової освіти. *Українська мова і література в школі*. 2010. № 6. С. 13–16.
3. Гудима Н. Мовленнєва майстерність учителя початкової школи у світлі ідей Івана Огієнка та в умовах НУШ. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: наук. зб. Сер. філол.* / редкол.: Л. Марчук (голов. ред.), О. Рарицький (відп. ред.) та ін. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. Вип. 16. С. 155–161.
4. Гудима Н., Мелекесцева Н., Ковальчук О. Ідеї І. Огієнка в підготовці сучасного вчителя початкової школи. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: наук. зб. Сер.*

- філол.* / [редкол.: Л. Марчук (гол. ред.), О. Рарицький (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. Вип. XVII. С. 131–137.
5. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68-2019-п#Text>
  6. Кипиченко Л. М. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя початкової школи як психолого-педагогічна проблема. *Збірник наукових праць*. Київ: Університет Грінченка, 2020.
  7. Концепція Нової української школи. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf>.
  8. Кузьменко С. С., Райська Л. Г. Теоретичні засади формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів в умовах сучасної освітньої системи. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю*. Чернігів, 2021. С. 45–46.
  9. Нова українська школа: поради для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2018. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/Новина/2018/12/12/11/20-11-2018rekviz.pdf>
  10. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. Київ: Видавництво «Українська школа», 1918.
  11. Яким має бути вчитель Нової української школи. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/1973-yakim-ma-buti-vchitel-novo-ukrainsko-shkoli?error=1>
  12. Chykalova T., Mieliekiesteva N., Kovalchuk O., Hudyma N. and others. Professional competencies of primary school teachers: life-long learning. *AD ALTA Journal of interdisciplinary research*. 2021. Vol. 11, Issue 2, Special issue XXII. P. 27–33. URL: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110222/papers/A_05.pdf

References:

1. Biriuk, L. Ya. (2019). Formuvannya komunikativnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiiv u protseisi profesiinnoi pidhotovky: psykholoho-dydaktychnyi aspekt: navchalnyi posibnyk. Chernihiv: NDU imeni T. H. Shevchenka. (in Ukr.).
2. Varzatska, L. O. (2010). Lihvodydyaktychni idei Ivana Ohiiienka v konteksti movnoi pochatkovoї osvity. *Ukrainska mova i literatura v shkoli*. Vyp. (6). S. 13–16. (in Ukr.).
3. Hudyma, N. (2019). Movlennia maisternist vchytelia pochatkovoї shkoly u svitli idei Ivana Ohiiienka ta v umovakh NUSH. *Ivan Ohiiienko i suchasna nauka ta osvita: nauk. zb. Ser. filol.* Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohiiienka. Vyp. 16. S. 155–161. (in Ukr.).
4. Hudyma, N., Mieliekiesteva, N., & Kovalchuk, O. (2020). Idei I. Ohiiienka v pidhotovtsi suchasnoho vchytelia pochatkovoї shkoly. *Ivan Ohiiienko i suchasna nauka ta osvita: nauk. zb. Ser. filol.* Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohiiienka. Vyp. XVII. S. 131–137. (in Ukr.).
5. Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68-2019-п#Text>. (in Ukr.).
6. Купченко, Л. М. (2020). Комунікативна компетентність майбутнього вчителя початкової школи як психолого-педагогічна проблема. *Збірник наукових праць*. Київ: Університет Грінченка. (in Ukr.).
7. Kontseptsiiia Novoi ukrainskoi shkoly. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf>. (in Ukr.).
8. Kuzmenko, S. S., & Raiska, L. H. (2021). Teoretychni zasady formuvannya komunikativnoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiiv v umovakh suchasnoї osvitnoi systemy. *Materialy Vseukrainskoi naukovy-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu*. Chernihiv. S. 45–46. (in Ukr.).

9. Bibik, N. M. (Ed.). (2018). *Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia*. Kyiv: Litera LTD. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/Novini/2018/12/12/11/20-11-2018rekviz.pdf>. (in Ukr.).
10. Ohiienko, I. (1918). *Nauka pro ridnomovni oboviazky*. Kyiv: Vydavnytstvo «Ukrainska shkola». (in Ukr.).
11. Yakym maie buty vchytel Novoi ukrainskoi shkoly. (n.d.). *Pedahohichna presa*. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/1973-yakim-ma-buti-vchitel-novo-ukran-sko-shkoli>. (in Ukr.).
12. Chykalova, T. et al. (2021). Professional competencies of primary school teachers: life-long learning. *AD ALTA Journal of interdisciplinary research*. Vyp. 11 (2). S. 27–33. URL: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110222/papers/A_05.pdf. (in Eng.).

Hudyma Nataliia

LANGUAGE TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS: FROM IVAN OHIIENKO'S NATIONAL CONSCIOUSNESS TO THE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

The article analyzes one of the urgent issues of primary education – the formation of a teacher's communicative competence as one of the components of a teacher's image. It is about the main directions of research into the problem of structural components of communicative competence; the role of communicative competence in forming the image of a primary school teacher is described; the components of communicative competence are outlined; the ways of developing the communicative competence of primary school teachers are singled out; practically oriented cases, exercises that contribute to the formation of the teacher's communicative competence through the prism of the ideas of I. Ohiienko and the modern educational environment of the primary school.

Among the important and bright outstanding figures in Ukrainian culture and pedagogy, Ivan Ohiienko, known as a prominent figure in science and education, takes a special place. His scientific works contain a number of recommendations and advice on the content, forms, methods and means of education, the use of which will contribute to the improvement of the primary education system. According to Ivan Ohiienko's ideas, the tasks of primary education are realized first of all through learning and understanding of the native language, history and national traditions.

I. Ohiienko believed that only a competent teacher, aimed at self-improvement, can properly ensure the intellectual and spiritual development of the young generation. The teacher occupies a central place in the pedagogical process in the case of the pupil's positive attitude to him, and affects the child's consciousness, subconscious and feelings.

Modern teacher has to rethink his own position in the educational process, update his professional thinking, focus on self-education and systematic analysis of his own teaching activities, tracking the effectiveness of their work through a monitoring system. The new teacher should teach children activity, teamwork skills, when they can complement each other, stimulate their self-development and self-improvement.

Keywords: language training, Ivan Ohiienko, communicative competence, New Ukrainian School, national consciousness, primary education, language and literature educational field, lesson.

Отримано: 17.09.2025 р.